

Светлана Мишковић

Историјски архив „Средње Поморавље”

Јагодина

УДК 271.2-788-055.2:929 Ацић А.

821.163.41.09-94 Ацић А.

ЗАПИСИ ИЗ МЛАДОСТИ – ПУТ ПРИЗИВА¹

Апстракт: Рад се заснива на садржајима дневника Надежде Ацић, њеним доживљајима и ставовима који су водили њеним каснијим животним изборима. Разоткривајући слојевитост емотивног и друштвеног, у раду се истиче генеза духовности будуће игуманије.

Кључне речи: Надежда Ацић, дневник, манастир Хопово, вера, православље.

Надежда Ацић овековечила је своје мисли у дневницима који су и основни извор овог рада. Из њеног пера израста душа, широка, огромна душа девојке, рођене да нам покаже којим се путем ређе иде. Само велики њиме корачају, обасјани Духом Светим и светим тајнама православља. У тим редовима, а и између њих, лебди осећај забринутости, најчешће за друге. Нежношћу и обазривошћу негује своја пријатељства и рођачке односе, које описује до танчина, обраћајући пажњу на нијансе у погледу и говору свих око себе. Стиче се утисак да млада Надежда нема своје године, да је рођена мудра, продуховљена и Богу угодна. Када описује своју другарицу, пише: „Она је данас тако лепа, као анђео у својој белој као снег хаљини, чистој као и њена душа што је, која се огледа на њеном лицу.” Таква је и душа Надеждина, чија се тананост разлива на страницама са њеним рукописом.

Истиче се и њена жеља за самосталношћу. Жали што није изучила какву корисну вештину којом би се могла издржавати након смрти родитеља, те предузима потребне кораке да научи шивење, што описује у свом дневнику. До тада се није сретала са тим слојем друштва, те је тешко разумевала односе између потчињених у кројачком салону и власнице, наоко грубе, склоне кажњавању. На Надину срећу, власница је разумела да јој је дошла сасвим другачија девојка, са којом је поступала далеко блаже. У рукопису Нада истиче да ће се молити за њу и њене раднице да буду боље.

¹ Као извор за овај рад коришћена је књига *Срећен Ацић и његова кћи игуманија Ана*, одељак „Младост: 1900–1929”, стр. 233–277, аутора Оливера Ђорђевића, коју је објавио манастир Враћевшница 2014. године.

У описима свакодневице, дешавања током 1924. и 1925. године, Надежда Ацић показује дубину промишљања, својствену високообразованом кругу, чији је активни учесник. Често човек у самоћи сам себи признаје неизречено, скривено, прећутано: „Ноћу се врло искрено говори”, каже. Ипак, неке се ствари не деле, оне се срцем осете... Или не осете.

Верујућа, Надежда се моли за све који то нису. Пише о људима за које страхује јер не верују. Она би својом молитвом да их увери, оснажи, окрепи, да на себе преузме њихов грех и измоли опрост од Бога. Та је молитва исконска потреба, најдубље осећање припадања, љубави, смисла: „Вече. Бденије. Шта то звони тако силно у мојим грудима? Шта ме тако неодољиво зове цркви на бденије, на молитву?” Након молитве у Саборној цркви, осећа: „Човека боли осећај лепоте јер... можда нешто што јој је недостојан, можда... јер – нисмо чисти, јер смо људи. А та лепота је... небеско, чисто, сјајно! Милост Божија. Колика милост! [...] Што боли додир Неба, додир свете чистоте!” Не може се утећи осећају покорности и надасве духовности приступа којим Надежда упија све што другима бива дато као припадајуће. За њу не постоји једнодимензионални контекст времена и догађаја, све је каузално повезано највишим смислом, Духом Светим. Она га осећа у разговору са другима, у стварима и њиховој појавности сагледава далекосежни и свеобухватни утицај Божије промисли. Осматрајући прошле догађаје, често назначавала да се њихов след усаглашава са Богом и да она ступа по њој одређеној стази, којом мора проћи како би духовно надградила ставове, примила православље у свој његовој искренности и доброту.

Судбински предодређен био је и онај део Надеждиног живота током којег склапа пријатељство са руском породицом Зернов, са којом се стапа и интелектуално и емотивно, разумевајући да се пространства душе не могу укалупљивати, да њих можете поделити са сличнима, драгима, незнано откуда потекли. Повезаност се препознаје већ при првим сусретима са Николајем (Кољом), Владимиром (Волођом), Софијом (Соњом) и Маријом

Надежда Ацић, око 1930.

Милева и Надежда Ацић, Јагодина, 1914.

1923. до 1927. или 1928. године. Оснивач, Николај Зернов, у каснијим својим белешкама истиче да се током рада Кружока провлачила његова иницијатива да се српским студентима приближи истинско руско православље. Тај судбински сусрет са Зерновима Надежду уверава да је њен пут потрага за Богом.

Дубоко разумевање Руса и Српкиње бива крунисано када Надежда постаје посестрима Зернових 26. октобра 1926. године у Саборној цркви. Траг остаје вечан, и у души, и у цркви, пред Богом. Љубављу и међусобним схватањем везани, млади настављају свако својим путем. Сва будућа сретанја прожета су нераскидивим духовним мостовима, који одолевају сваком изазову.

Странице дневника су испуњене не само религиозним садржајима, већ и свакодневним дешавањима која заокупљају Надине мисли. Описујући реално време, сагледава друге и своје контакте са њима. Међу многим ликовима из околине истиче се сестра од ујака, Јелица Поповић, касније професорка Музичке школе „Станковић”, а затим и професорка клавира на Музичкој академији у Београду. Са њом је Надежда одрасла и делила дане у Београду. Она пише: „Како сам сретна што имам кроз живот поред себе Јелицу. Као чврст ослонац свему што боли и што живи у мени. [...] Она је цела пуна љубави...”

(Мањом) Зернов у Врњачкој Бањи, где се породица Ацић одмарала у својој вили, шаливо названој „Небрига”. Пријатељство се наставља у Београду, све чешћим сусретима са Зерновима, где се преноси на нови ниво. У престоници 11. децембра 1923. године настаје, иницијативом Николаја Зернова, омладински руско-српски кружок, у чијем раду млада Надежда активно учествује и о коме пише у дневнику. Интелектуалну елиту, која је у Кружоку заокупљена различитим идејама и темама, чини велики број истакнутих студената, данас нама познатих по својим каснијим великим остварењима. Жеља да се Кружок одржи, настави са радом и добије на значају није била довољна, те он опстаје од

Надежда Ацић у Дубровнику, око 1925.

Ипак, у дневницима Нада бележи да се не разумеју, и поред међусобне љубави, у веровању. Нада пати због Јеличиног атеистичког схватања, моли се за њу да се промени, да трага за вером када наиђе на какав проблем: „Умири се, то је мало искушење кога мора бити, проћи ће. Хтедох ти рећи да се прекрстиш и помолиш Богу, али ти не верујеш. Па нека, помолићу се ја уместо тебе, и то помаже.”

Вера у цркву и Бога неизмерна је и све чвршће утемељивана приликом Надиних сусрета са богоугодним људима, ван цркава и манастира и у њима. Огроман преокрет у Надежди Ацић дешава се када одлази први пут у манастир Хопово. О томе сведоче њене речи у дневничком запису од 17. октобра 1924. године: „Каква радост. Страх. Нестрпљивост. [...] Васкрсло ме Хопово! И телом и душом осећам благодат и благослов Хопова.” Као поново рођена, Нада на овим страницама дневника, посвећеним Хопову, исијава љубављу и преображењем, описујући оца Алексија „Баћушку”, Руса, чије су молитве и службе чин љубави и преданости, а не задатак. Ту је и игуманија Катарина,

чији је пут као из приче. Наиме, она се, након балских тоалета и задовољног живота аристократске кћерке, бивша кнегиња, у својој 19. години посветила манастиру и Богу. Оштроумна, она је велики богослов и књижевник. Поред њих, на Наду оставља огроман утицај сестра Лидија, својом појавом, својим „чудним очима“ у којима се види небо. „Она је сасвим света и канда се стално моли и за време разговора с ким, увек је душом у молитви.“ Таквој особи Нада први пут поверава своје најдубље, најинтимније мисли, своју прву исповест. У разговору са сестром Лидијом сазнаје како се треба молити, како су калуђерице, свака за себе, по једно распеће, жртвоване Богу. Можда је тада посејано семе које ће касније Наду уврстити у ред калуђерица?

У Хопову се код мати Исидоније, која се стара о болесној деци, руским сирочићима, распитује за епископа Николаја Велимировића, кога мати лично познаје и цени као најумнијег у свештенству. У каснијем периоду оствариће се и сарадња Надежде Ацић и Николаја Велимировића по чијем позиву одлази у Битољ, како би се бринула о сиротој деци. Тај период њеног живота представља борбу, коју Надежда, иначе слабог здравља, подноси стоички, свим својим снагама и молитвама посвећена најмлађима.

Љубав према деци исписује и у дневнику, бележећи њихове свакодневне догодовштине у Врњцима и Београду од 1925. до 1932. године. Поједине слике из тог периода детаљније објашњава, дирнута поступцима малишана: „Велики пост. На бденију у Руској цркви, приђе ниско постављеној великој икони Матере Божије са малим Исусом једна мала девојчица. Целива икону и левом својом ручицом нежним покретом помилова ручицу Исусову, гестом милоште и из чисте детиње љубави.“ Везујући се за децу, Нада своју бригу касније показује кроз активни ангажман у пружању помоћи сирочади у најпотребнијим стварима, од хране, одеће и неге, жртвујући себе у сваком смислу. Године изазова, искушења и, надасве, посвећености деци.

У Врњцима, септембра 1929, једна девојчица, чију мајку Нада познаје, на крштењу случајно добија име Надежда, што Наду испуњава радошћу и дете посматра као своје кумче. Верујем да је и у овом догађају видела повезаност Цркве и себе, још једну спону и знак.

Откривајући садржај Надеждиних записа, разоткрива се и њен плашт игуманије, који је настајао постепено, у садејству више чинилаца. Плашт је изаткало време, стицај околности, сусрети са правим људима, Црква и људи у њој, а највише Надино срце, њена душа и Надина нада. Хвала јој на свему!

Svetlana Mišković

Historical archives „Srednje Pomoravlje”
Jagodina

NADEŽDA ADŽIĆ'S YOUTH DIARIES – A CALL TO RELIGIOUS LIFE

Summary: The paper presents some extracts from Nadežda Adžić's youth diaries, in which she described her experiences and attitudes that influenced her choice of the life path. Through the analysis of her complex emotional and social life, the paper examines the spiritual formation of the future abbess Ana.

Keywords: Nadežda Adžić, diary, Hopovo monastery, faith, Orthodox church.